

УДК 347.73:631

ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Н.В. Лоханько, факультет економіки та
менеджменту, спеціальність «Облік і аудит», 5 курс*

*Науковий керівник – В.В. Мушенко, к.ю.н., ст. викладач кафедри аграрної економіки
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»*

Анотація: У статті здійснено аналіз сучасних пріоритетів формування податкового законодавства та надано пропозиції по їх удосконаленню.

Ключові слова: *Податкова система, податкова політика, податкове законодавство, принципи, правовий механізм, фіскальна та стимулююча функції.*

Формування централізованих і децентралізованих грошових фондів для забезпечення функцій держави здійснюється через систему оподаткування та є важливою складовою фінансової діяльності держави. Основним завданням сучасної науки є визначення фундаментальності побудови сучасної податкової системи.

Основоположні принципи побудови системи оподаткування в нашій державі були визначені у статті 3 Закону України «Про систему оподаткування» [1]. Формуванням сукупності загальних стандартів оподаткування у науці періоду незалежності нашої держави присвячені окремі дослідження вітчизняних науковців: Є. Алісова, Л. Воронової, О. Дмитрик, П. Кучерявенка, О. Лукашева, В. Мушенка, А. Нечай, О. Орлюк, Л. Савченка, В. Чернадчука та інших.

Проте, з прийняттям Податкового кодексу України [2], на нашу думку, не в повній мірі було досягнуто в новому податковому законодавстві України закріплення всіх необхідних основних принципів, які дійсно могли змінити фіскальну державну податкову політику на стимулюючу.

Метою даної статті є спроба охарактеризувати законодавчо закріплені державою окремі сучасні пріоритети формування податкового законодавства та надати пропозиції по їх удосконаленню.

Отже, важливою проблемою реалізації державної податкової політики в Україні, на наш погляд, є проблема вироблення та становлення сучасних принципів системи оподаткування. Адже принципи обґрунтовують, роз'яснюють і відображають зміст і взаємозв'язки між об'єктом та суб'єктом оподаткування [3].

Для здійснення характеристики основних принципів системи оподаткування в нашій державі необхідно розглянути теоретичні визначення основних понять, сформульованих правовою наукою.

Зокрема, термін «принципи» походить від лат. „principium” – початок, закон, принцип, що тлумачиться як вихідні, фундаментальні положення, орієнтири, перевірені теорією і практикою [4].

Як правило, принципи формулюються у вигляді певних наукових положень, закріплених у своїй основі правом та застосовуються у теоретичній і практичній державно-управлінській діяльності. Термін «принцип» розуміється у декількох змістах, одним з яких є основне вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки, світогляду. Звідси принципи оподаткування – вироблені фінансовою наукою найбільш загальні правила чи стандарти оподаткування. У широкому сенсі під принципами податкової системи розуміється вся їх сукупність, що регулює оподаткування [5].

Розглянемо запропоновані ПК України основні принципи оподаткування, надаючи коротку характеристику кожному.

Загальність оподаткування. Цей принцип передбачає, що кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені ПК України та іншими законами податки та збори, платником яких вона є. Слід зазначити, Конституцією України закріплено принциповий підхід до імперативних засад регулювання відносин оподаткування, які забезпечують реалізацію саме обов'язку, а не зобов'язання платника податків. Формальною юридичною підставою виникнення такого обов'язку є наявність подібного припису в податковому законодавстві [4].

Закріпленням цього принципу підкреслюються такі основні моменти. Загальність оподаткування базується саме на виконанні обов'язку, а не регулюванні відносин у межах зобов'язання, яке породжує зустрічні права та обов'язки учасників. Також, подібний обов'язок може виникати лише стосовно законодавчо встановлених податків та зборів.

Рівність платників перед законом. Цей принцип забезпечує однаковий підхід до усіх платників податків, незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу. Тобто з метою реалізації державних інтересів податки повинні сплачувати всі особи, які перебувають у відповідний період на відповідній території.

Невідворотність настання визначеної законом відповідальності при порушенні податкового законодавства. Цим принципом формуються загальні засади відповідальності за порушення податкового законодавства, склад якого, види та санкції закріплено ПК України [2].

Фіскальна достатність. Цей принцип означає, що встановлення податків та зборів повинно здійснюватись з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями. Тобто справляння податків здійснюється не просто для формування дохідних частин бюджетів, а з метою забезпечення виконання всіх завдань і функцій держави та територіальних громад.

Соціальна справедливість. Цей принцип означає, що встановлення податків та зборів повинно здійснюватись відповідно до платоспроможності платників податків. При цьому важливо, яка частина доходу платника перераховується у вигляді податку, наскільки об'єктивно розподіляються податки серед різних груп і верств суспільства та на що витрачаються зібрані податки. Стосовно цього принципу необхідно враховувати, що досить часто інтереси суспільства не співпадають з інтересами держави. Саме тому, коли йдеться про соціальну справедливість, йдеться про здійснення суспільної мети за рахунок діяльності відповідних державних інститутів. Тобто суспільне значення рівності всіх повинне реалізовуватись через ефективну дію державних органів щодо реалізації цього принципу.

Стабільність оподаткування. Цей принцип означає, що зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситись пізніше, ніж за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватись протягом бюджетного періоду [2].

Періодичний характер оподаткування. Цей принцип означає, що податкові періоди та строки сплати податків та зборів встановлюються, виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів усіх рівнів, з урахуванням зручності виконання платником податкового обов'язку та зменшення витрат на адміністрування податків та зборів.

Принцип законодавчого встановлення податків. Цей принцип означає, що встановлення і скасування податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюється відповідно до ПК України Верховною Радою України, а також ВР АР Крим та місцевими радами у межах їх повноважень, визначених Конституцією та законами України [2]. Принцип встановлення податків винятково законами закріплений у Конституції України й містить у собі два аспекти: а) встановлення податків повинне здійснюватись компетентними органами державної влади; б) встановлення податків повинне здійснюватись тільки у встановленій формі, тобто законами.

Висновки: Аналіз визначених у ПК України основних принципів формування податкової системи призводить до висновку, що за своєю сутністю всі принципи можуть бути розділені на дві групи в залежності від їх фіскальної чи стимулюючої мети.

Чітко виражену фіскальну мету має переважна більшість принципів. В окремих фіскально спрямованих принципах закладено завуальоване стимулююче підґрунтя. Зокрема принцип фіскальної достатності пропонує певне обмеження свавілля при встановленні видів та розмірів податків та зборів, які повинні лише забезпечувати необхідні надходження до бюджетів. Однак, збільшення органами влади видаткової частини бюджету, неодмінно призводитиме до збільшення видів та розмірів податків та зборів.

На нашу думку, інша незначна частина принципів, хоч ніби і направлена на стимулювання платника у процесі здійснення податкової політики держави, проте не несе конкретного стимулюючого ефекту. Серед них принципи: законодавчого встановлення податків, єдиного підходу до встановлення податків і зборів, рівності платників.

Одним з небагатьох стимулюючо-захисних принципів у сучасній податковій системі є принцип *презумпції правомірності рішень платника*. Цей принцип означає, що у випадку, коли норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне чи множинне трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, унаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника [2].

Отже, сучасна податкова політика нашої держави формується переважно на фіскальних принципах, а тому й податки забезпечують фіскальну функцію. Такий стан справ у податковій системі не призводить до об'єктивного збільшення рівня надходжень до бюджетів. Податкова система нашої держави потребує удосконалення за стимулюючими принципами, а податки повинні використовуватись державою не на виконання фіскальних чи регулюючих цілей, а для стимулювання розвитку вітчизняних товаровиробників в провідних галузях економіки України.

Список літератури

1. Про систему оподаткування: Закон України від 25.06.1991 р., № 1251-ХІІ // Відомості Верховної Ради України – 1991. – № 39. – Ст. 510.
2. Податковий кодекс України: за станом 2 грудн. 2010 р. / Голос України – 2010. – № 229–230 (4979–4980).
3. Податкове право: навч. посіб./ Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, Д.А. Кобильник та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 400с.
4. Кучерявенко М.П. До питання про систему фінансового права / М.П. Кучерявенко // Право України. – 2003. – № 4 – С.33–37.
5. Мушенко В.В. Принципи діяльності держави щодо фінансової підтримки сільського господарства / В.В. Мушенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – К., 2011. – №7. – С. 91–98.

Annotation: This paper analyzes the current priorities shaping tax law and provided suggestions for their improvement.

Keywords: tax system, tax policy, tax laws, principles, legal mechanism, fiscal and catalytic function

PRIORITIES OF THE NATIONAL TAXLEGISLATION AT THE PRESENT STAGE

N.V. Lohanko